

DOI: 10.46340/eppd.2021.8.1.12

Bohdan Nedilko

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5022-4833>

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

MODELS OF EVALUATION OF EVIDENCES IN THE CASE-LAW OF THE INTERNATIONAL CRIMINAL COURT

Богдан Неділько

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна

МОДЕЛІ ОЦІНЮВАННЯ ДОКАЗІВ У ПРАКТИЦІ МІЖНАРОДНОГО КРИМІНАЛЬНОГО СУДУ

The International Criminal Court is the only international judicial institution of universal nature, empowered to prosecute individuals for the crime of genocide, war crimes, crimes against humanity and, with certain restrictions, the crime of aggression. A significant part of the process is the investigation, conducted by the Office of the Prosecutor. Therefore, the success of the cases largely depends on the obtained evidences for the prosecution. However, since cases in the International Criminal Court are of a complex nature, the Office of the Prosecutor has to deal with a significant number of evidences, materials and statements of witnesses, that need to be analyzed and formed into a logical case. In order to achieve it, the entire evidence base must be properly grouped in such a way, that it can clearly demonstrate the relationship of each piece of evidence to the fact it refers to, the relevant elements of crimes, as well as the form of responsibility of the accused. If we consider the constituent documents of the International Criminal Court, none of them contains a detailed procedure from which it could be concluded that a particular approach is acceptable by judges. Instead, it contains only a reference to the standard "beyond any reasonable doubt". Accordingly, this article analyzes various models of evaluation of evidences with the analysis of the possibility of their application in the practice of the International Criminal Court. In particular, special attention is paid to the Wigmore's Chart method, mathematical models of evaluation of evidences, which include Evidentiary Value method and Theme Probability method, Bayesian networks modeling, and the non-mathematical model of evaluation of evidences, also known as the alternative hypothesis approach. After describing each model with highlighting the pros and cons of each one, the case-law of the International Criminal Court is analyzed in order to determine which model is used most frequently by the judges while analyzing the evidences presented by the Prosecutor and considering cases.

Keywords: International Criminal Court, models of evaluation of evidences, Wigmore's Chart method, mathematical models of evaluation of evidences, Evidentiary Value method, Theme Probability method, Bayesian networks, non-mathematical model of evaluation of evidences, alternative hypothesis approach.

Справи в Міжнародному кримінальному суді, як і в інших кримінальних трибуналах, вирізняються своєю складністю, оскільки як судді, так і сторони обвинувачення й захисту повинні опрацювати надзвичайно великий обсяг матеріалів, доказів та фактів. Яскравим прикладом можна навести *справу Караджича*, яку розглядав Міжнародний трибунал для колишньої Югославії (МТКЮ), під час розгляду якої судді розглянули 11481 доказ та заслухали 586 свідків за 499 днів судових слухань¹. Відповідно виникає питання щодо підходів до оцінювання наданих доказів. Якщо

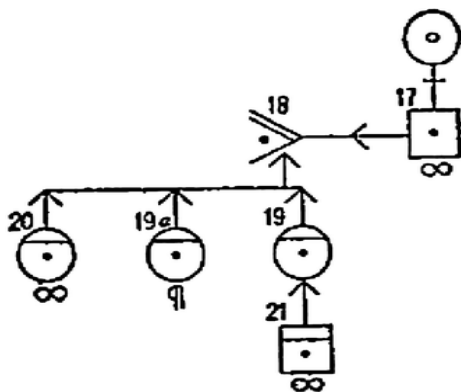
¹ Heller, K. J., Mégret, F., Nouwen, S. M.H. (2020). *The Oxford Handbook of International Criminal Law*. Oxford: Oxford University Press. Co. 878.

розглянути установчі документи Міжнародного кримінального суду (МКС), то жоден з них не містить деталізованої процедури, з якої можна було б зробити висновок про прийнятність того чи іншого підходу. Натомість, міститься лише посилання на стандарт оцінювання доказів «поза розумними сумнівами» (beyond any reasonable doubt). Також часто можна знайти посилання самих суддів, як МКС, так і попередніх Міжнародного трибуналу щодо Руанди (МТКР) та МТКЮ, на принцип вільного оцінювання доказів¹. Це означає, що судді вправі на власний розсуд застосовувати будь-який метод для оцінювання доказів у кожній справі. Дана стаття аналізує, які взагалі існують моделі оцінювання доказів, відмінності між ними, можливість їх застосування при розгляді справ у МКС, а також, виходячи з наявної практики МКС, яку модель наразі застосовує МКС *de facto*.

Актуальність даної теми пояснюється тим, що Офіс Прокурора МКС наразі проводить попереднє вивчення ситуації в Україні. Оскільки Україна співпрацює з Офісом Прокурора та надає останньому докази та інформацію щодо злочинів, що вчинялися та продовжують вчинятися в Автономній Республіці Крим та місті Севастополі, а також в Окремих регіонах Донецької та Луганської областей, розуміння того, як оцінюються всі зібрані докази та інформація в МКС, дасть можливість Україні якомога краще систематизувати зібрані докази та інформацію таким чином, щоб мінімізувати ризик визнання їх неприйнятними чи недостатніми для притягнення винних осіб до відповідальності.

Якщо розглянути загалом, які є моделі оцінювання доказів, то перш за все варто розглянути *метод Вігмора*². Цей метод, розроблений американським юристом Джоном Вігмором, полягає у логічному структурованому групуванні доказів. Спочатку групуються логічно пов'язані між собою докази, на основі яких робляться певні проміжні висновки по справі. У результаті ми маємо розбиті на логічні групи докази та проміжні висновки з кожної такої групи. Після цього проміжні висновки також аналогічно групуються між собою з метою отримання відповідних висновків. Все це відображається візуально в діаграмі Вігмора, де докази, проміжні висновки та логічні зв'язки між ними позначаються спеціальними символами³. Перелік доказів та фактів наводиться поруч із діаграмою.

Приклад зображення діаграми Вігмора:

Докази:

17. Заява свідка М.
18. Думка М. є упередженою.
19. М., на думку сторони захисту, був звільнений з роботи.
- 19а. Звільнені працівники схильні до конфліктності.
20. Поведінка М. під час допиту в суді свідчила про його упередженість.
21. Інший свідок у суді підтвердив п.19.

Рис. 1: Зразок діаграми Вігмора

Джерело:⁴

¹ UN (1997). *Prosecutor v. Dusko Tadić* (Opinion and Judgment), IT-94-1, 537 (ICTY, Trial Chamber) <<https://www.icty.org/x/cases/tadic/tjug/en/tad-ts70507JT2-e.pdf>> (2021, січень, 17).

² Goodwin, J. (2000). Wigmore's Chart Method. *Informal Logic*, 20, 3.

³ Нефедов, С.Н. (2015). Графические методы в доказывании: сопоставление методов Вигмора и Эйсмана. Вопросы криминологии, криминалистской и судебной экспертизы. *Право и экономика*, 38.

⁴ Там само.

Даний метод, попри те, що він дає можливість повністю візуалізувати логічну структуру між аргументами та доказами, не набув популярності¹. Професор Університету Суонсі Івонна МакДермот Різ виділяє три основних недоліки даного методу. По-перше, побудова такої діаграми займає доволі багато часу. По-друге, це може призвести до дуже об'ємних, громіздких та важких для розуміння рішень. По-третє, даний метод не дає можливості прокурорам та суддям визначити, яку силу надавати тому чи іншому доказові, у той час, як на практиці докази можуть бути прямими та побічними (непрямими)². З цим важко не погодитися, а враховуючи кількість доказів та об'єм фактичної інформації, які повинні бути проаналізовані в МКС суддями, сторонами обвинувачення та захисту, можна дійти висновку про неможливість застосування методу Вігмора при оцінюванні доказів в МКС. Складання у кожній справі таких діаграм займе дуже багато часу і метод Вігмора сам по собі становитиме собою порушення права підсудних на справедливе судочинство без невиправданої затримки, що є основоположним принципом кожного судового провадження³.

Наглядною є дискусія, яка виникла між суддями Судової палати МКС після винесення рішення у справі *Катанги*, якого було засуджено до 12 років позбавлення волі за вчинення злочинів проти людяності та воєнних злочинів. Суддя Ван ден Вінгаерт не погодилася з позицією більшості суддів і зазначила у своїй особливій думці, що винесене рішення базується не на значній кількості фактів, а на розпливчастих та нечітких припущеннях, назвавши це «внутрішніми переконаннями суддів» (*intime conviction*)⁴. Проте судді Діарра та Котт заперечили їй у своїй думці, що співпадає з позицією більшості суддів, що оцінювання кожного доказу окремо та відособлено від іншої доказової бази призведе до того, що стандарт оцінювання поза розумними сумнівами доведеться застосовувати до абсолютно всіх фактів у справі, навіть до тих, що мають слабку доказову силу для винесення вироку⁵. Іншими словами, таке детальне оцінювання кожного доказу – а це безумовно мало б місце при застосуванні діаграми Вігмора – призвело б до значної втрати часових ресурсів МКС. Крім того, варто зауважити, що про доцільність оцінювання доказів на «внутрішні переконання суддів» вже зазначалося суддями МТКЮ у справі *Тадича*⁶ з посиланням на національні кримінальні процесуальні кодекси, зокрема, ФРН, Італії, Іспанії, Бельгії, Данії⁷.

Окремо варто виділити *математичні моделі оцінювання доказів*. До них відносяться метод доказової сили (*Evidentiary Value method*) та метод імовірності теорії (*Theme Probability method*). Визначення цих методів було запропоноване професором Стокгольмського університету Марком Кламбергом. Зокрема, метод доказової сили аналізує полягає у встановленні того, чи певний доказовий факт підтверджує певну доказувану теорію. Даний метод відповідає на питання, чи є причинно-наслідковий зв'язок між певним конкретним доказом та доказуваною теорією/доказуваним питанням⁸. Практичним прикладом цього методу є надання доказові певного відсотка імовірності, що він підтверджує конкретну теорію. Наприклад, імовірність того, що наявні докази дають підстави стверджувати, що підозрюваний не вжив заходів для покарання підлеглих, які вчинили воєнні злочини, становить 73%. Це і є методом доказової сили.

Метод імовірності теорії полягає в оцінюванні імовірності того, що певна теорія є правдивою, виходячи з наявних доказів. Тобто цей метод відповідає на питання, наскільки імовірною є певна теорія⁹. Відмінність від методу доказової сили полягає у тому, що при застосуванні методу імовірності теорії ще до розгляду та аналізу доказової бази презюмується доведеність теорії, що певні події відбулися. Всі докази розглядаються в сукупності і після їх аналізу дається відповідь,

¹ Wigmore J. (1937). *The Science of Judicial Proof as Given by Logic, Psychology and General Experience and Illustrated in Judicial Trials*. Boston: Little, Brown and Co.

² Yvonne, M. (2015). Inferential Reasoning and Proof in International Criminal Trials: The Potentials of Wigmorean Analysis. *Journal of International Criminal Justice*, 507-533.

³ Unwin, C. (2008). An object model for use in oral and written advocacy. *Artificial Intelligence and Law*, 16, 389-402.

⁴ International Criminal Court (2014). *Prosecutor v. Katanga (Judgment) (n 2) Annex 1, Minority Opinion of Judge Van den Wyngaert*, 172. <<https://casebook.icrc.org/case-study/icc-prosecutor-v-germain-katanga>> (2021, січень, 17).

⁵ Там само.

⁶ International Criminal Court (1997). *Prosecutor v. Dusko Tadić (Opinion and Judgment)*, IT-94-1, 537 (ICTY, Trial Chamber) <<https://www.icty.org/en/case/tadic>> (2021, січень, 17).

⁷ Heller, K., Mégret, F., Nouwen, S. (2020). *The Oxford Handbook of International Criminal Law*. Oxford: Oxford University, 879.

⁸ Klamberg, M. (2015). The Alternative Hypothesis Approach, Robustness and International Criminal Justice – A Plea for a 'Combined Approach' to Evaluation of Evidence. *Journal of International Criminal Justice*, 13, 535-553.

⁹ Там само.

чи підтверджують ці докази дану теорію, чи навпаки. Основою даного методу є моделювання ситуації за допомогою Баєсової мережі.

Моделювання за допомогою Баєсової мережі повністю базується на теорії імовірності, за допомогою якої можна оцінити вірогідність того, що мала місце певна подія, маючи лише певну кількість доказів, які не є стовідсотково правдивими¹. Іншими словами, наявний факт певної події, що вже відбулася. Цей факт може бути наслідком кількох різних причин. Ці імовірні причини називаються гіпотезами. Баєсова мережа дає можливість встановити вірогідність того, що факт є результатом саме тієї чи іншої гіпотези. Аналогічно діаграмі Вігмора, Баєсову мережу можливо відобразити графічно. Уявімо, що є дві справи, що розслідуються окремо. У ході розслідування обох справ було виявлено докази, які відносяться до однієї особи (наприклад, однакові сліди), що дає підстави говорити про одного підозрюваного, яким ці справи поєднуються. Крім того, в подальшому були встановлені докази того, що ці справи можна поєднати і не через підозрюваного (наприклад, через відносну близькість місць вчинення злочинів). Докази не є неспростовними, відповідно можна виділити п'ять імовірних сценаріїв. Перший: підозрюваний вчинив обидва злочини. Другий: підозрюваний вчинив перший злочин, другий було вчинено невідомим. Третій: підозрюваний вчинив другий злочин, перший було вчинено невідомим. Четвертий: обидва злочини вчинено одним невідомим. П'ятий: обидва злочини вчинено різними невідомими особами².

Схематично це можна зобразити наступним чином:

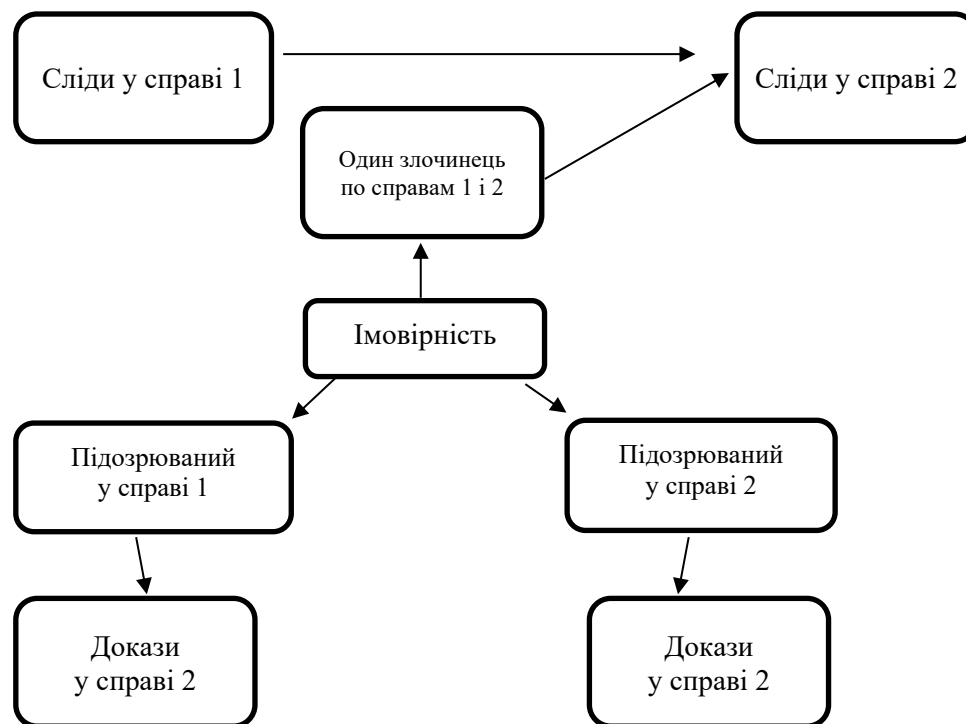

Рис. 2: Схема Баєсової мережі

Джерело:³

Далі, надаючи відповідним змінним числові показники, формуються відповідні імовірності. Наприклад, якщо імовірність того, що підозрюваний по обом справам є спільним підозрюваним, становить 1, то імовірність того, що він не є спільним підозрюваним становить 0.

¹ Heller, K., Mégret, F., Nouwen, S. (2020). *The Oxford Handbook of International Criminal Law*. Oxford: Oxford University, 878.

² Zoete, J., Sjerps, M., Lagnado, D., Fenton, N. (2014). Modelling crime linkage with Bayesian networks. *Science & Justice*, 209-217. <https://www.researchgate.net/publication/271080746_Modelling_crime_linkage_with_Bayesian_networks> (2021, січень, 17).

³ Там само.

Якщо імовірність того, що підозрюваний по першій справі є спільним підозрюваним становить 0, то імовірність того, що він не є спільним підозрюваним становить 1 тощо¹. Це можна відобразити наступним чином:

Таблиця 1

Розрахування імовірності, що злочинець по справам 1 і 2 один

Один злочинець по справам 1 і 2					
Імовірність	Спільний підозрюваний	Підозрюваний по справі 1	Підозрюваний по справі 2	Спільний невідомий	Різні невідомі
Так	1	0	0	1	0
Ні	0	1	1	0	1

Джерело: Розроблено автором на основі²

Аналогічним чином можна розраховувати імовірності для різних змінних у Баєсовій мережі, надаючи їм кількісних показників.

На практиці аналіз доказів за допомогою Баєсової мережі (і, відповідно, методом імовірності теорії), як і за допомогою діаграми Вігмора, фактично не має жодних перспектив через складність її застосування. Зокрема, для цього необхідно знати дуже велику кількість умовних імовірностей для моделювання всіх можливих комбінацій. Крім того, надання змінним числових показників і формування імовірностей, виражених за допомогою чисел, є надзвичайно складним для розуміння методом. А враховуючи кількість доказів та фактів, з якими МКС має справу при розгляді справ, складання Баєсової мережі, надання числових показників кожній змінній, виокремлення всіх можливих імовірностей та їх аналіз безсумнівно займе надзвичайно значну кількість часу, що є неприпустимим для МКС. Малоімовірним також видається застосування в МКС методу доказової сили, оскільки одразу виникає питання, за яким критерієм судді мають оцінювати кількісним показником той чи інший доказ. Крім того, якщо надати 93% імовірності існування причинно-наслідкового зв'язку між доказом та доказуваним питанням, то в даному випадку можна сказати, що імовірність відповідної теорії доведена «поза розумними сумнівами». У випадку, наприклад, 28% імовірності теорія, без сумніву, не буде вважатися доведеною. Проте якщо судді оцінили імовірність у, наприклад, 74%, виникає питання, чи є 26%, що залишилися, «розумними сумнівами» в імовірності доказуваного питання. Саме тому на практиці ні МКС, ні інші міжнародні кримінальні трибунали не застосовували і, на думку автора, не будуть застосовувати при оцінюванні доказів згадані математичні моделі, що більше підходять для сухої статистики. Єдиним посиланням на метод доказової сили можна вважати лише окрему думку судді МТКЮ Альфонса Оріє у справі *Станишича та Симатовича*. Суддя Оріє, зокрема, зазначив, що навіть якщо у кожному з п'яти різних випадків він був би на 70% переконаний у тому, що обвинувачений мав намір вчинити злочин, це б не означало стовідсоткової переконаності³. Іншими словами, він таким чином ставив під сумнів доведеність наявності наміру «поза розумними сумнівами».

Існує також нематематичний метод оцінювання доказів, відомий як *підхід альтернативних гіпотез* (alternative hypothesis approach). Даний метод не пов'язаний з яким би то не було наданням кількісних показників кожному доказові та факту. Також даний метод не передбачає складання складних та об'ємних діаграм та схем. Підхід альтернативних гіпотез передбачає, що з приводу певного питання може бути кілька припущень/гіпотез. Відповідно, аналізуючи наявні докази та факти, необхідно поступово виключати ту гіпотезу, яка не витримує перевірки доказами, поки не залишиться єдина достовірна гіпотеза. В теорії це називається індукція шляхом

¹ Там само.

² Zoete, J., Sjerps, M., Lagnado, D., Fenton, N. (2014). Modelling crime linkage with Bayesian networks. *Science & Justice*, 209-217. <https://www.researchgate.net/publication/271080746_Modelling_crime_linkage_with_Bayesian_networks> (2021, січень, 17).

³ International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia (2013). *Prosecutor v. Stanišić & Simatović (Judgment)*, IT-03-69-T, II, 2418 <https://www.icty.org/x/cases/stanistic_simatovic/cis/en/cis_stanistic_simatovic_en.pdf> (2021, січень, 17).

виключення¹. Важливим для застосування даного методу є те, що, моделюючи певну ситуацію, слід передбачати не *абсолютно всі* можливі альтернативні гіпотези, а всі *розумні* альтернативні гіпотези, пам'ятаючи, що стандартом оцінювання доказів є стандарт «поза розумними сумнівами». Виникає питання ідентифікації таких розумних гіпотез. Професор Стокгольмського університету Крістіан Діесен запропонував тест на визначення «розумності» гіпотези. Відповідно, гіпотеза є «розумною», якщо вона, по-перше, відповідає принаймні кільком фактам справи, по-друге, є пропорційною обвинувальному акту, іншими словами, вона, теоретично, може лягти в основу справи². Ключовою відмінністю від вищезгаданих математичних моделей є те, що в підході альтернативних гіпотез докази оцінюються не відособлено один від одного, а навпаки, в сукупності. На думку автора, це є значною перевагою, оскільки кожен доказ у кожній справі має різну доказову силу. І якщо один побічний доказ відособлено не зможе підтвердити жодну гіпотезу, то в сукупності з іншими він зможе як відіграти значну роль у загальному розумінні та баченні ситуації, так і додати переконливої сили іншим доказам сукупно. Крім того, навіть прямий доказ сам по собі відособлено не завжди може означати вину/невинуватість підсудного. Наприклад, відсутність підпису військового начальника на відповідних документах та відсутність конкретних наказів підлеглим ще не означає, що він не буде нести відповідальність за злочини, вчинені його підлеглими, адже можуть бути докази того, що він знав чи, принаймні, мав знати такі злочини. А в такому випадку він також нестиме особисту відповідальність в МКС, відповідно до статті 28 Римського статуту³.

Імовірною також є ситуація, коли кілька висунених Офісом Прокурора МКС альтернативних розумних гіпотез витримують перевірку всіма можливими доказами та фактами справи і водночас суперечать одна одній. У такому випадку рішення Судової чи Апеляційної палати має прийматися на користь обвинуваченого, оскільки наявність кількох імовірних *розумних* гіпотез з приводу конкретного питання вже свідчить про наявність *розумних* сумнівів у наданні переваги якийсь одній конкретній гіпотезі⁴.

Якщо перейти до практики МКС, то вона доволі суперечлива. Перш за все слід згадати *справу аль-Башира*, точніше видачу ордеру на його арешт⁵. Спочатку Судова палата відмовила у видачі ордеру на арешт, результатом чого стала подача Офісом Прокурора апеляційної скарги на дане рішення. Розглядаючи скаргу Апеляційна палата зазначила, що Судова палата, аналізуючи надані Прокурором докази та факти, застосувала стандарт доведення вищій, ніж це вимагається статтею 58 Римського статуту (видача ордеру на арешт). Зокрема, Судова палата вимагала від Прокурора, щоб наявність наміру в підозрюваного аль-Башира вчинити геноцид було єдиним можливим висновком з наданих доказів та фактів⁶. На думку Апеляційної палати такий високий стандарт доведення відповідає судовій стадії, коли справа вже розглядається палатою, а не досудовій⁷. Таким чином, Апеляційна палата фактично визнала, що на судовій стадії має застосовуватися підхід альтернативних гіпотез при оцінюванні доказів, коли з усіх можливих гіпотез має залишатися лише одна, що доводиться доказами та фактами.

У той же час у *справі Катанги* судді Судової палати не передбачали імовірність різних розумних гіпотез, а приймали рішення вже безпосередньо під час аналізу доказів. Як не дивно, рішення Судової палати, яким Катангу було визнано винним, не оскаржувалося ні стороною обвинувачення, ні стороною захисту. З даного приводу варто згадати особливу думку судді Ван ден Вінгарта на рішення Судової палати, яка не погодилася з методом оцінювання доказів у цій справі. Зокрема, вона зазначила, що саме палата, а не сторона захисту, під час розгляду справи повинна

¹ Giannini, A. (2017). *Theories of Evaluation of Evidence and the International Criminal Court Practice*. DOI: <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3035240>.

² Heller, K., Mégret, F., Nouwen, S. (2020). *The Oxford Handbook of International Criminal Law*. Oxford: Oxford University, 892.

³ High Commissioner for Human Rights (1998). *Statute of the International Criminal Court 1998 art. 28. (Rome Statute)*. <<https://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/InternationalCriminalCourt.aspx>> (2021, січень, 17).

⁴ Heller, K., Mégret, F., Nouwen, S. (2020). *The Oxford Handbook of International Criminal Law*. Oxford: Oxford University, 915.

⁵ Giannini, A. (2017). *Theories of Evaluation of Evidence and the International Criminal Court Practice*. DOI: <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3035240>.

⁶ International Criminal Court (2009). *The Prosecutor v. Omar Hassan Ahmad Al Bashir, Warrant of Arrest for Omar Hassan Ahmad Al Bashir*, ICC-02/05-01/09, 32-34, 86. <<https://www.icc-cpi.int/darfur/albashir>> (2021, січень, 17).

⁷ Там само.

перевірити і переконливо пояснити, чому альтернативні варіанти пояснення тих чи інших подій були відхилені як такі, що не є розумними¹. Це є не чим іншим, як підходом альтернативних гіпотез.

Якщо говорити про *справу Нгуджоло Чуї*, якого було виправдано Судовою та Апеляційною палатою, то з її аналізу також можна дійти висновку про застосування підходу альтернативних гіпотез. Зокрема, один зі свідків під час слухань справи заявив, що бачив, як Нгуджоло Чуї визнав, що організував напад, хоча сам обвинувачений заявив, що ніколи не бачив цього свідка. Судова палата, попри визнання надійності свідка та його показів, зазначила, що є імовірність того, що Нгуджоло Чуї визнав організування нападу для підвищення своєї репутації серед армії, а доказів протилежного не було надано². Окрім цього, дана справа підняла ще одне важливе і суперечливе питання в контексті оцінювання доказів суддями МКС. Судді Апеляційної палати у своїй особливій думці піддали критиці оцінювання суддями Судової палати доказів відособлено, а не в сукупності з іншими доказами. Вони, зокрема, послались на рішення у *справі Лубанги*, де безпосередньо зазначено, що кожен окремо взятий доказ повинен оцінюватися в світлі всіх інших доказів і лише таким чином можна сформулювати об'єктивний матеріал, достатній для прийняття рішення по справі³. На думку автора, попри те, що застосування у *справі Нгуджоло Чуї* підходу альтернативних гіпотез видається доцільним, тим не менш, важко не погодитися з думкою суддів про необхідність оцінювання доказів у своїй сукупності, про що зазначалося вище.

Варто зауважити, що різні підходи суддів МКС до того, як оцінювати та аналізувати докази – відособлено чи в сукупності – автор вважає серйозною прогалиною у правовій системі МКС. Демонстративним прикладом є *справа Бемби*, де судді Судової та Апеляційної палати продемонстрували кардинально різні підходи. Судовій палаті було надано певну кількість побічних доказів, кожного з яких, якщо його розглядати відособлено, недостатньо для встановлення вини підсудного, проте комплексний аналіз кожного з них у світлі інших доказів могло лягти в основу вироку, що і було зроблено Судовою палатою. Тим не менш, Апеляційна палата зазначила про абсолютну недопустимість обвинувачення особи на підставі побічних доказів, не розглядаючи взагалі різницю між аналізом доказів відособлено та в сукупності⁴. Можна сказати, що Апеляційна палата у справі Бемби застосувала до побічних доказів правило, що в національних судових процесах застосовується до показань з чужих слів, хоча побічні докази, що стали предметом обговорення, і не були такими.

Саме рішення по справі Бемби демонструє наглядну необхідність унесенні змін до правової системи МКС, зокрема до Правил процедури і доведення та Регламенту Суду стосовно оцінювання доказів. Без сумніву, судді завжди приймають рішення на основі власних внутрішніх переконань. Тим не менш, ми спостерігаємо потребу у мінімальних правилах чи, принаймні, рекомендаціях стосовно оцінювання доказів. Це необхідно, оскільки у випадку, коли судді Судової та Апеляційної палати будуть застосовувати кардинально різні підходи, це безпосередньо впливатиме на кінцевий результат справи. Крім того, слід пам'ятати, що судді з країн різних систем права мають різний освітній і кваліфікаційний бекграунд і можуть мати протилежні погляди на певні процесуальні моменти, наприклад, стосовно допустимості показань з чужих слів. Таким чином, можна сказати, що імовірність визнання вини/невинуватості підсудного залежатиме не від якості стратегії обвинувачення Прокурора чи захисту адвокатів підсудного, а від того, які судді розглядатимуть справу, що є безпосереднім порушенням права підсудних на справедливе судочинство. Відповідно, на сьогодні ми спостерігаємо необхідність для МКС нормативно врегулювати спірні точкові процесуальні питання, пов'язані з процедурою аналізу доказів. Водночас, варто зауважити, що

¹ International Criminal Court (2014). *Prosecutor v. Katanga (Judgment) (n 2) Annex 2, Concurring Opinion of Judges Diarra and Cotte*, 4. <<https://casebook.icrc.org/case-study/icc-prosecutor-v-germain-katanga>> (2021, січень, 17).

² International Criminal Court (2013). *The Prosecutor v. Mathieu Ngudjolo Chui, Second Public Redacted Version of "Prosecution's Document in Support of Appeal against the 'Jugement rendu en application de l'article 74 du Statut'"*, ICC-01/04-02/12-39-Conf, 19 March 2013. <<https://www.icc-cpi.int/pages/record.aspx?uri=1849435>> (2021, січень, 17).

³ International Criminal Court (2015). *The Prosecutor v. Mathieu Ngudjolo Chui. Joint Dissenting Opinion of Judge Ekaterina Trendafilova and Judge Cuno Tarfusser, ICC-01/04-02/12-271- AnxA, Appeals Chamber Judgment*, 31. <<https://www.icc-cpi.int/pages/record.aspx?uri=1918953>> (2021, січень, 17).

⁴ International Criminal Court (2018). *Prosecutor v. Bemba (Judgment), ICC-01/05-01/08, (21 March 2016) paras 676-84 (ICC, Trials Chamber); Prosecutor v. Bemba (Judgment), ICC-01/05-01/08 A, 11-12.* <<https://www.icc-cpi.int/car/bemba>> (2021, січень, 17).

застосування підходу альтернативних гіпотез для оцінювання доказів є, безумовно, перевагою, оскільки він найповніше відповідає стандарту «поза розумними сумнівами».

References:

1. Giannini, A. (2017). *Theories of Evaluation of Evidence and the International Criminal Court Practice*. DOI: <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3035240>. [in English].
2. Goodwin, J. (2000). Wigmore's Chart Method. *Informal Logic*, 20, 3. [in English].
3. Heller, K. J., Mégret, F., Nouwen, S. M.H. (2020). *The Oxford Handbook of International Criminal Law*. Oxford: Oxford University Press. Co. 878. [in English].
4. Heller, K., Mégret, F., Nouwen, S. (2020). *The Oxford Handbook of International Criminal Law*. Oxford: Oxford University. [in English].
5. High Commissioner for Human Rights (1998). *Statute of the International Criminal Court 1998 art. 28. (Rome Statute)*. <<https://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/InternationalCriminalCourt.aspx>> (2021, January, 17). [in English].
6. International Criminal Court (1997). *Prosecutor v. Dusko Tadić* (Opinion and Judgment), IT-94-1, 537 (ICTY, Trial Chamber) <<https://www.icty.org/en/case/tadic>> (2021, January, 17). [in English].
7. International Criminal Court (2009). *The Prosecutor v. Omar Hassan Ahmad Al Bashir, Warrant of Arrest for Omar Hassan Ahmad Al Bashir*, ICC-02/05-01/09, 32-34, 86. <<https://www.icc-cpi.int/darfur/albashir>> (2021, January, 17). [in English].
8. International Criminal Court (2013). *The Prosecutor v. Mathieu Ngudjolo Chui, Second Public Redacted Version of "Prosecution's Document in Support of Appeal against the 'Jugement rendu en application de l'article 74 du Statut"*, ICC-01/04-02/12-39-Conf, 19 March 2013. <<https://www.icc-cpi.int/pages/record.aspx?uri=1849435>> (2021, January, 17). [in English].
9. International Criminal Court (2014). *Prosecutor v. Katanga (Judgment) (n 2) Annex 1, Minority Opinion of Judge Van den Wyngaert*, 172. <<https://casebook.icrc.org/case-study/icc-prosecutor-v-germain-katanga>> (2021, January, 17). [in English].
10. International Criminal Court (2015). *The Prosecutor v. Mathieu Ngudjolo Chui. Joint Dissenting Opinion of Judge Ekaterina Trendafilova and Judge Cuno Tarfusser, ICC-01/04-02/12-271- AnxA, Appeals Chamber Judgment*, 31. <<https://www.icc-cpi.int/pages/record.aspx?uri=1918953>> (2021, January, 17). [in English].
11. International Criminal Court (2018). *Prosecutor v. Bemba* (Judgment), ICC-01/05-01/08, (21 March 2016) paras 676-84 (ICC, Trials Chamber); *Prosecutor v. Bemba* (Judgment), ICC-01/05-01/08 A, 11-12. <<https://www.icc-cpi.int/car/bemba>> (2021, January, 17). [in English].
12. International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia (2013). *Prosecutor v. Stanišić & Simatović (Judgment), IT-03-69-T, II, 2418* <https://www.icty.org/x/cases/stanistic_simatovic/cis/en/cis_stanistic_simatovic_en.pdf> (2021, January, 17). [in English].
13. Klamberg, M. (2015). The Alternative Hypothesis Approach, Robustness and International Criminal Justice – A Plea for a 'Combined Approach' to Evaluation of Evidence. *Journal of International Criminal Justice*, 13, 535-553. [in English].
14. UN (1997). *Prosecutor v. Dusko Tadić* (Opinion and Judgment), IT-94-1, 537 (ICTY, Trial Chamber) <<https://www.icty.org/x/cases/tadic/tjug/en/tad-ts70507JT2-e.pdf>> (2021, January, 17). [in English].
15. Unwin, C. (2008). An object model for use in oral and written advocacy. *Artificial Intelligence and Law*, 16, 389-402. [in English].
16. Wigmore J. (1937). *The Science of Judicial Proof as Given by Logic, Psychology and General Experience and Illustrated in Judicial Trials*. Boston: Little, Brown and Co. [in English].
17. Yvonne, M. (2015). Inferential Reasoning and Proof in International Criminal Trials: The Potentials of Wigmorean Analysis. *Journal of International Criminal Justice*, 507-533. [in English].
18. Zoete, J., Sjerps, M., Lagnado, D., Fenton, N. (2014). Modelling crime linkage with Bayesian networks. *Science & Justice*, 209-217. <https://www.researchgate.net/publication/271080746_Modelling_crime_linkage_with_Bayesian_networks> (2021, January, 17). [in English].
19. Nefedov, S.N. (2015). Graficheskiye metody v dokazyvanii: sopostavleniye metodov Vigmora i Eysmana. Voprosy kriminologii, kriminalistskoy i sudebnoy ekspertizy [Graphical Methods in Proofing: Comparison of the Wigmore and Eisman Methods. Questions of criminology, forensic and forensic expertise]. *Pravo i ekonomika* [Law and Economics], 38. [in Russian].